

Тетяна ПСАРЬОВА

магістрантка спеціальності 016
Спеціальна освіта (Олігофренопедагогіка)
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка
Науковий керівник – **Ю.О. ЛЯННОЙ**,
доктор. пед. наук, професор

ФІЗКУЛЬТУРНО-ОЗДОРОВЧА РОБОТА ДІТЕЙ ІЗ СКЛАДНИМИ ПОРУШЕННЯМИ РОЗВИТКУ ЯК НАПРЯМ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ

Стаття присвячена проблемі організації фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми, які мають складні порушення і навчаються у закладі загальної середньої освіти. У дослідженні окреслена головна мета сучасної фізкультурно-оздоровчої роботи – сприяння зміцненню здоров'я дітей, як найвищої соціальної цінності, через підвищення рівня їх рухової активності. Визначено, що ця робота з дітьми, які мають складні порушення розвитку у першу чергу спрямована на збереження наявного здоров'я, запобігання погіршення стану здоров'я та фізичної і психічної усталеності, формування впевненості у своїх силах. Автор визначає залежність фізкультурно-оздоровчої роботи від вікових особливостей фізичного розвитку дітей; рівня їхньої фізичної підготовленості; характеру впливів навчальної праці а також функціонального стану організму.

Ключові слова: діти зі складними порушеннями розвитку, фізкультурно-оздоровча робота, форми роботи.

T. Psar'ova. Children's physical and health work with complex developmental disorders as a direction of physical education

The article is devoted to the problem of organizing physical culture and health work with children who have complex disorders and study in a general secondary education establishment. The study outlines the main goal of modern physical culture and health work – to promote the state of children's health, as the highest social value, by increasing the level of their motor activity. It was determined that the work with children who have complex developmental disorders is primarily aimed at preserving existing health, preventing deterioration of health, physical and mental stability, and formation of confidence in one's abilities. The author determines the dependence of physical culture and health work on the age characteristics of children's physical development; the level of their physical fitness; the nature of impact of educational work as well as functional state of the organism.

Key words: children with complex developmental disorders, physical culture and health work, forms of work.

Постановка проблеми: Фізичне здоров'я є головною умовою духовного і морального здоров'я дитини як майбутнього громадянина. Від правильного ставлення дитини до власного здоров'я залежить його збереження і зміцнення. Навчити дітей берегти і зміцнювати найбільший

свій скарб – здоров'я, є одним з найважливіших функцій сучасного закладу загальної середньої освіти. Головна мета сучасної фізкультурно-оздоровчої роботи – сприяння зміцненню здоров'я дітей, як найвищої соціальної цінності, через підвищення рівня їх рухової активності. Рівень оздоровчої рухової активності у сучасних дітей ще далекий від бажаного. Добові потреби в рухах підлітків задовольняються в середньому на 18-22 %, а тому й дефіцит складає приблизно 80%. Сучасні діти багато часу проводять з гаджетами, мало грають у рухливі ігри, мало перебувають на свіжому повітрі і це не може не бентежити фахівців. Ця проблема найбільш гостро стоїть перед закладом загальної середньої освіти, що є базовою ланкою у процесі фізичного виховання підростаючого покоління. Звичайно, привчити себе до щоденного рухового навантаження дуже важко і дорослим, і дітям. Вчитель фізичної культури повинен навчити молодь піклуватись про своє фізичне вдосконалення, володіти знаннями в області гігієни, формувати активну позицію здорового способу життя.

Проблема соціалізації та індивідуалізації дітей роботи з дітьми, які мають складні порушення, формування у них соціально-адаптивних умінь і навичок є дуже актуальною в нашій державі. Наразі нагальною є потреба у поліпшенні загального рівня фізичного здоров'я дітей зі складними порушеннями розвитку, починаючи з раннього віку.

Актуальність. У сучасній науці провідну роль у теоретичних дослідженнях посідає проблема застосування засобів фізичного виховання для дітей, які мають різні освітні труднощі однак питання розробки та обґрунтування методики фізкультурно-оздоровчої роботи в умовах закладу загальної середньої освіти для дітей зі складними (два і більше) порушеннями розвитку є надважливими.

Фізкультурно-оздоровча робота з дітьми зі складними порушеннями розвитку в рамках реалізації діяльнісно-особистісного підходу має реалізовуватись упродовж дня в закладі загальної середньої освіти в різноманітних видах діяльності, а саме: навчальній, виховній, оздоровчій, фізкультурній, коригувальній, спортивній, ігровій, дозвілєвій.

Дослідники О. Дубогай, Ю. Железняк, В. Кашкаров, І. Кравцевич М. Кондратьєва, О. Куц наполягають на тому, що фізкультурно-оздоровча робота є однією з важливіших складових фізичного

виховання у закладі загальної середньої освіти, яка проводиться в позаурочний час. Позакласна робота з фізкультурно-оздоровчої роботи будується на основі широкої самостійності учнів, за умов безпосереднього організаційного й методичного керівництва позакласною роботою з фізичного виховання вчителем фізичної культури. Форми фізкультурно-оздоровчої діяльності учня є значно ширшими, ніж межі фізкультурно-оздоровчої роботи з ним, яку спроможний виконувати вчитель фізичної культури (наприклад, фізкультхвилинки на загальних уроках, години здоров'я у групі подовженого дня, ранкова гімнастика) або інший учитель-предметник (який спроможний, навпаки, виконувати цю роботу, але не веде навчальної роботи).

Дослідниця Н. Лещій розроблена методика фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми зі складними порушеннями розвитку, яка має такі компоненти: методологічний; організаційно-діяльнісний; оцінювальний компонент. Вона встановила, що розроблена методика фізкультурно-оздоровчої роботи дітей зі складними порушеннями розвитку сприяла поліпшенню загального рівня фізичного здоров'я у молодших школярів порівняно зі стандартною програмою фізичного виховання в умовах освітньо-реабілітаційного центру.

Метою статті є висвітлення організації фізкультурно-оздоровчої роботи дітей із складними порушеннями розвитку як напрям фізичного виховання у закладі загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу. Фізкультурно-оздоровчою роботою є одним із основних напрямів упровадження фізичної культури в освітній діяльності, яка спрямована на підтримання і зміцнення здоров'я та здійснюється в поєднанні з фізичним вихованням дітей та молоді з урахуванням стану їх здоров'я, рівня фізичного та психічного розвитку. Головна роль фізкультурно-оздоровчої роботи у сприянні нормальному фізичному розвитку організму, прищепленні та вдосконаленні різних рухових навичок з метою зміцнення здоров'я та сприяння масовому охопленню школярів заняттями фізичною культурою.

Удосконалення фізкультурно-оздоровчої роботи в закладі загальної середньої освіти потребує об'єднання зусиль усіх суб'єктів освітнього процесу: адміністрації закладу, класних керівників, вчителів-

предметників, вихователів груп подовженого дня, медичних працівників, спеціальних педагогів, бібліотекарів та батьків.

Діти з порушенням зору характеризуються меншою рухливістю, порівняно з однолітками, що нормально бачать; нечіткістю координації рухів; зниженням темпу виконання, спритності, ритмічності. Ці діти мають труднощі при орієнтуванні у просторі, виконанні вправ на рівновагу. У дошкільнят з порушенням зору ускладнено формування понять про основні рухи, що знижує рухову активність, стримує розвиток природних потреб.

Поряд із загальними завданнями фізичного виховання дітей із зоровою патологією вирішуються спеціальні завдання з урахуванням пізнавальної діяльності та попереднього рухового досвіду:

- підвищення рухової активності дітей шляхом створення спеціальних умов, що дозволяють долати скутість, обмеженість рухів;
- формування життєво необхідних рухових умінь та навичок на основі діяльності збережених аналізаторів;
- корекція та компенсація недоліків фізичного розвитку;
- виховання позитивної мотивації та самостійної рухової діяльності, подолання невпевненості у своїх силах, комунікативних властивостей особистості.

Фізкультурно-оздоровча робота закладає основи для забезпечення і розвитку фізичного, психічного, соціального та духовного здоров'я кожного члена суспільства. Для цього необхідно забезпечити системний підхід до гармонійного формування здоров'я; удосконалення фізичної та психологічної підготовки до активного життя і професійної діяльності; використання різноманітних форм рухової активності та інших засобів фізичного вдосконалення. Фізкультурно-оздоровча робота з дітьми, які мають складні порушення розвитку у першу чергу спрямована на збереження наявного здоров'я, запобігання погіршення стану здоров'я та фізичної і психічної усталеності, формування впевненості у своїх силах.

Головна мета фізкультурно-оздоровчих заходів, що мають проводитись у початковій школі, полягає в тому, щоб покращити здоров'я та оптимізувати фізичний розвиток школярів. Ці заходи також

спрямовані на формування певного життєвого тону та зниження втоми дітей під час навчальної діяльності. Так, наприклад, під час зміни видів навчальної діяльності учнів рекомендується проводити різноманітні фізкультхвилинки. Це сприяє підвищенню активності і розумової працездатності дітей на уроках з загальноосвітніх предметів. Як правило, фізичні вправи в режимі навчального дня досить обмежені за змістом, оскільки підпорядковані розв'язанню певних гігієнічних завдань. Але, якщо вони виконуються щоденно, то можуть суттєво доповнювати будь-які уроки, роблячи значний внесок у гармонійний фізичний розвиток школярів.

Отже, дану форму організації фізичного виховання учнів утворюють: ранкова гімнастика, фізкультурні хвилинки і паузи, виконання фізичних вправ на перервах, проведення «годин здоров'я» під час перебування дітей на групі продовженого дня. Усі вони повинні слугувати раціональній організації навчальної діяльності молодших школярів. Доцільність їхнього проведення викликана інтенсифікацією навчального процесу, збільшенням зайнятості дітей видами діяльності, що істотно обмежують їхню рухову активність, оскільки, організація повноцінної фізичної підготовки вимагає адекватних фізичних навантажень для розвитку всіх рухових функцій організму дитини [1; 3].

Сучасні дослідники визначають такі основні завдання фізкультурно-оздоровчої роботи:

- 1) активізація рухового режиму протягом навчального дня;
- 2) впровадження елементів фізичної культури у повсякденний побут дітей із складними порушеннями розвитку
- 3) зміцнення їхнього здоров'я та вдосконалення культури рухів;
- 4) забезпечення гігієни розумової праці й підтримання оптимального рівня працездатності у навчальній діяльності;
- 5) формування навичок організованості, свідомої дисципліни.

Беручи до уваги особливості соматичного стану, інтелектуальні труднощі та рівень працездатності під час організації такої роботи слід враховувати:

- вікові особливості фізичного розвитку дітей;
- рівень їхньої фізичної підготовленості;

- характер впливів навчальної праці (а також постійної навчальної пози) учнів на функціональний стан їхнього організму;
- динаміку працездатності протягом навчального дня;
- особливості умов проведення занять (місце, ліміт часу тощо) [3; 4].

Висновки. Сучасні методики організації фізкультурно-оздоровчої роботи за програмою вимагають нового підходу до організації фізичного виховання школярів. Вони відкривають можливість створення нових засобів і форм організації фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової роботи в школі і повинні увійти в кожную школу, як одні з основних компонентів, що мають охопити більшу кількість учнів, батьків, вчителів, широке коло населення, залучити їх до систематичних занять фізичною культурою і спортом.

Перспектива дослідження. Перспективу подальших наукових досліджень убачаємо у визначенні специфіки проведення фізкультурно-оздоровчої роботи з дітьми, які мають складні порушення розвитку в умовах закладу загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дубогай О. Д. Інтеграція пізнавальної і рухової діяльності в системі навчання і виховання школярів/ О. Д. Дубогай, Б. П. Пангелов. – Київ : Оріяни, 2001. 151 с.
2. Мазуренко Л. Формування навичок здорового способу життя у молодших школярів в позаурочний час. Київ : Шкільний світ, 2008. 128 с.
3. Лещій Н. Вмотивування дітей зі складними порушеннями розвитку до фізкультурно-оздоровчих занять в освітньо-реабілітаційних центрах / Н. Лещій. *Colloquium-journal*. 2019. № 16 (40). С. 26–29.
4. Лещій Н. П. Організація комплексного медико-психолого-педагогічного супроводу дітей зі складними порушеннями розвитку в процесі фізкультурно-оздоровчої роботи в освітньо-реабілітаційному центрі. *Sciences of Europe*. 2019. № 41. Vol. 3. С. 50–53.
5. Лещій Н. Розроблення методики Фізкультурно-оздоровчої роботи в умовах освітньо-реабілітаційного центру для дітей зі складними порушеннями розвитку. *Особлива дитина: навчання і виховання*. № 2. 2020. С. 49-56.
6. Ляхова І. М. Теоретико-методичні основи корекції рухової сфери дітей зі зниженим слухом засобами фізичного виховання: автореф. дис... д-ра пед. наук : 13.00.03. Київ, 2006. 42 с.